

بهره‌وری در کتابداری و اطلاع‌رسانی

برگزاری همایشها و نشستهای علمی و تخصصی در هر رشته‌ای نشانگر پویایی و بالندگی آن رشته است و فرصتی فراهم می‌آورد تا دستاوردهای نوینی عرضه گردد. مطالب علمی ارائه شده در این سمینارها از دو ویژگی بدیع و تجربی بودن برخوردار است. این دو ویژگی به اضافه تعامل علمی شرکت‌کنندگان باعث می‌شود که این گونه گردهمایی‌ها جایگاه ویژه‌ای داشته باشد.

رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی که پایه‌ی اساسی آن ارتباط و تبادل اطلاعات است می‌تواند بیشترین بهره را از گردهمایی اساتید و صاحب‌نظران ببرد (حاجی‌زین‌العابدینی، ۱۳۷۹، ص. ۱۰۸).

چاپ و انتشار مجموعه مقالات ارائه شده در سمینارها نیز از اهمیتی برابر با برگزاری خود سمینار برخوردار است. در مقدمه‌ی ناشر می‌خوانیم: «متأسفانه در ایران علی‌رغم اهمیت کاربردی چنین همایشهایی و صرف هزینه‌های هنگفت برای برگزاری آنها، استفاده‌ی درستی از نتایج آن صورت نمی‌گیرد و حتی بسیاری از مخاطبان واقعی از برگزاری آنها نیز اطلاعی ندارند. انتشار مجموعه مقالات در سطح وسیع می‌تواند تا حدودی چنین نقیصه‌ای را برطرف کند و حتی بر کیفیت برگزاری همایش نیز تاثیرگذار باشد. در صورتی که همزمان با برگزاری همایش، مجموعه مقالات آن در اختیار شرکت‌کنندگان قرار گیرد، آنها می‌توانند با آمادگی بیشتری به سخنرانیها گوش دهند، سخنرانیهای مهمتر را، انتخاب و از تعدادی دیگر صرف نظر کنند» (سخن ناشر، پاراگراف دوم).

این کتاب مجموعه مقالات ارائه شده در «پنجمین همایش سراسری کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی» است که از نهم تا یازدهم مهرماه سال ۱۳۷۹ با عنوان «بهره‌وری در کتابداری و اطلاع‌رسانی» در سالن همایشهای زکریای رازی دانشگاه علوم پزشکی ایران برگزار شد.

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران از سالها پیش اقدام به برگزاری سلسله سمینارهای کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در موضوعات تخصصی کرده است. چهار سمینار برگزار شده قبلی در این دانشگاه عبارت است از:

○ محسن حاجی‌زین‌العابدینی
کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی

○ بهره‌وری در کتابداری و اطلاع‌رسانی:
پنجمین سمینار سراسری کتابداری و
اطلاع‌رسانی پزشکی، ۹-۱۱ مهرماه ۱۳۷۹
○ به کوشش: دکتر فاطمه
اسدی کرگانی

ایران آغاز به فعالیت کرد و کمیته علمی سمینار مرکب از استادان و صاحب نظران کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه های سراسر کشور، کتابخانه ها، مراکز اسناد و مراکز اطلاع رسانی کشور موضوعات پیشنهادی سمینار را در زمینه های زیر انتخاب کردند.

۱. بهره‌وری و تکنولوژی اطلاعات
۲. بهره‌وری و نیروی انسانی کتابخانه‌ها
۳. بهره‌وری و آموزش و پژوهش در اطلاع رسانی
۴. بهره‌وری و گسترش مجموعه کتابخانه‌ها
۵. بهره‌وری و خدمات اطلاع رسانی
۶. بهره‌وری و سازماندهی اطلاعات

پس از فراخوان مقالات سمینار و ارزیابی مقالات رسیده، از مجموع ۸۵ چکیده ارسال شده، تعداد ۲۴ مقاله را کمیته علمی پذیرفت که در طول ۳ روز برگزاری سمینار ارائه شد و ۵ مقاله نیز به صورت پوستر جهت چاپ در مجموعه مقالات برگزیده شد.

مقالات ارائه شده در این کتاب عبارت است از:

ضرورت تبیین بهره‌وری در فعالیتهای کتابداری و اطلاع رسانی / دکتر

عباس حری

○ رویکرد معرفت شناختی به بهره‌وری در کتابخانه‌ها / دکتر رحمت‌الله

فتاحی

اولین (مشهد، ۱۳۶۷)، دومین (اصفهان، ۱۳۷۱)، سومین (کرمان، ۱۳۷۳)، چهارمین (تهران، ۱۳۷۵).

ابتدای کتاب، به جای مقدمه، سخنرانی دبیر سمینار آورده شده است. در این سخنرانی به نکاتی در خصوص اهداف، نحوه گردآوری و ارزیابی مقالات، روند برگزاری سمینار و... اشاره شده و از آن جهت حایز اهمیت است که حاصل تمامی آن تلاشها را می‌توان در کتاب حاضر یافت.

در این سخنرانی به مسائل ظریف و مهمی در خصوص بهره‌وری اشاره شده که در قسمتهایی از آن می‌خوانیم: «در اهمیت بهره‌وری همین بس که گفته‌اند رکود اقتصادی و تضعیف قدرت رقابت را می‌توان در دو کلمه خلاصه کرد: «رکود بهره‌وری»؛ و راه حل حفظ سطح بالای استاندارد زندگی را نیز می‌توان در دو کلمه ذکر کرد: «رشد بهره‌وری». علی‌رغم این که هر ساله وقت و مبالغ هنگفتی سرمایه صرف پژوهشی در زمینه بهره‌وری در امور مختلف کشورها می‌شود و در ایران در سالهای اخیر توجهی به این امر شده است، ولی متأسفانه موضوع بهره‌وری در کتابداری و اطلاع رسانی به هیچ وجه رسماً و به طور جدی مورد بررسی قرار نگرفته است. لذا این سمینار با هدف: «تبادل نظر متخصصان و صاحب نظران علم کتابداری و اطلاع رسانی به منظور طرح مسائل مربوط به بهره‌وری کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی و ارائه پژوهشهای انجام شده» برگزار می‌شود.»

بیش از یکسال قبل اداره سمینارها و کنگره‌های دانشگاه علوم پزشکی

- بهره‌وری برنامه‌دستی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی از دیدگاه فارغ‌التحصیلان این رشته / دکتر فاطمه اسدی کرگانی، روح‌انگیز جمشیدی، محمدرضا علی‌بیگ
- دسترسی به منابع اطلاعاتی رایگان پزشکی از طریق وب: گامی در جهت بهره‌وری خدمات اطلاع‌رسانی پزشکی / کیوان کوشا
- آموزش تکنولوژی جدید اطلاعات به کتابداران و تأثیر آن بر بهره‌وری / ملیحه نیک‌کار، فرزانه فرزین
- ارزیابی اصطلاحنامه‌های فارسی با استاندارد ایزوگامی به سوی بهره‌وری در ذخیره و بازیابی اطلاعات / مریم کازرانی، دکتر فاطمه اسدی کرگانی، فاطمه رها دوست
- میزان بهره‌وری رزیدنتها از مجلات علمی در نوشتن پایان‌نامه / دکتر فریده عصاره، فرشاد خاموشیان
- نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اهواز درباره سطح بهره‌وری کتابخانه‌های آن / دکتر زاهد بیگدلی
- بررسی عوامل مورد توجه پژوهشگران سه فرهنگستان زبان و ادب فارسی، علوم، علوم پزشکی در فرآیند انتخاب مدرک / گلالیل شلویری، دکتر فاطمه اسدی کرگانی، محمدرضا علی‌بیگ
- سیستم‌های کانون مهار تقویت رفتار مدیران کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی و نقش آن در بهره‌وری / فریبا امین‌پور، مهری مولویان
- بررسی عوامل انگیزشی مؤثر بر عملکرد کتابداران شهر کرمان / مریم اخوتی، علی‌اکبر حق‌دوست، محبت محسنی
- تأثیر نظام اشتراک منابع کتابخانه‌ای بر افزایش بهره‌وری اطلاعاتی / دکتر غلامعلی منظر، نیلوفر محقق
- بررسی رابطه بین سبک‌های مدیریت کتابخانه‌های علوم پزشکی (دانشگاه مشهد) بر اساس سبک‌های مدیریت رنسیس لیکرت و تمایل کارکنان آن کتابخانه‌ها برای تغییر در اولویت‌های کاری / سیما مهدب حسینیان
- بررسی عوامل مؤثر بر هزینه - سودمندی سرویس‌های بازیابی اطلاعات از پایگاه اطلاعات مدلاین بر روی دیسک فشرده / سعید اسدی، دکتر فاطمه سبک‌روح، علیرضا هویدا
- بررسی نظرات کتابداران و اعضای هیئت علمی گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در مورد لزوم همکاری متقابل بین آنها / احمد پای، علیرضا رحیمی و دکتر پیام کبیری
- کاربرد و بهره‌وری فناوری‌های اطلاعات در آموزش کتابداری و اطلاع‌رسانی / دکتر آتش جعفرنژاد
- بررسی مجلات و گذشته‌نگر کتابخانه‌های اصلی دانشگاه علوم پزشکی تهران با استفاده از روش تحلیل هزینه سودمندی قانون برادفورد و بسامد استفاده / حجت‌الله سلیمانی
- بررسی کتابخانه‌های پزشکی کشور و مقایسه آنها با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران / دکتر فریدون آزاده
- پژوهشی پیرامون برنامه‌ریزی راهبردی در کتابخانه‌های دانشگاهی: رویکردی برای افزایش بهره‌وری / دکتر مهری پربخ، پروانه مدیرامانی

همان‌گونه که قبلاً بیان شد چاپ و انتشار مجموعه مقالات سمینارها اهمیت زیادی دارد و در حقیقت محدودیت زمان و مکان را برای استفاده‌کنندگان رفع می‌کند. این نکته‌ای است که دست‌اندرکاران برگزاری همایشها و سمینارها کمتر بدان توجه می‌کنند. چاپ و انتشار این کتاب، به خصوص در موضوعی که تاکنون به آن پرداخته نشده است. جای تقدیر و تشکر دارد. اما نکاتی به نظر می‌رسد که اگر دقت و توجه بیشتری به آنها می‌شد یا برای برخی از آنها توضیحاتی ارائه می‌شد، بر ارزش علمی کتاب می‌افزود.

۱. در این کتاب برخلاف آمار ارائه شده در قسمت سخنرانی دبیر سمینار (ص. ۲) مبنی بر انتخاب ۲۴ مقاله به صورت سخنرانی و انتخاب ۵ مقاله به صورت پوستر، ۱۹ مقاله چاپ شده است. مقاله اول با عنوان ضرورت تبیین بهره‌وری در فعالیتهای کتابداری و اطلاع‌رسانی / نوشته دکتر عباس حری نیز جزء مقالات برگزیده سمینار نبوده و سخنرانی نامبرده در روز اول برگزاری سمینار است.

۲. هیچ نامی از مقالات حذف شده به میان نیامده و حتی اشاره‌ای به دلایل عدم درج آن مقالات در این مجموعه نشده است.

۳. ۵ مقاله از مقالات رسیده به دبیرخانه سمینار برای ارائه به صورت سخنرانی مناسب تشخیص داده نشده و آن مقالات برای پوستر برگزیده شدند. اما هیچ یک از آن مقالات برای استفاده علاقه‌مندان در این مجموعه چاپ نشده و حتی عناوین آنها هم معرفی نشده است تا علاقه‌مندان بتوانند به اصل مقالات دسترسی پیدا کنند.

۴. عناوین برخی از مقالات با عنوان آن در زمان ارائه مقاله در سمینار تفاوت دارد از جمله:

● بررسی عوامل انگیزشی مؤثر بر عملکرد کتابداران شهر کرمان / مریم اخوتی، علی‌اکبر حق‌دوست، محبت محسنی

عنوان در سمینار: بهره‌وری نیروی انسانی و عوامل انگیزشی مؤثر بر عملکرد کتابداران شهر کرمان / مریم اخوتی، علی‌اکبر حق‌دوست، محبت محسنی (حاجی‌زین‌العابدینی، ۱۳۷۹، ص. ۱۱۱)

● نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اهواز درباره سطح بهره‌وری کتابخانه‌های آن / دکتر زاهد بیگدلی

عنوان در سمینار: بررسی میزان رضایت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی از منابع و امکانات کتابخانه‌های دانشگاهی / دکتر زاهد بیگدلی (حاجی‌زین‌العابدینی، ۱۳۷۹، ص. ۱۱۰)

۵. در طول برگزاری همایش، سه میزگرد علمی با حضور اساتید و صاحب‌نظران در خصوص بهره‌وری در جنبه‌های مختلف اطلاع‌رسانی برگزار شد که عبارت بود از: بهره‌وری و تکنولوژی اطلاعات، بهره‌وری و آموزش و پژوهش در کتابداری و اطلاع‌رسانی، بهره‌وری و مدیریت نیروی انسانی. ارائه مباحث مطرح شده در این میزگردها یا حداقل خلاصه‌ای از سرفصل‌های بحث شده می‌توانست اطلاعات مفیدی را در اختیار علاقه‌مندان قرار دهد.

منبع:

حاجی‌زین‌العابدینی، محسن. «پنجمین سمینار سراسری کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، ۹ - ۱۱ مهرماه ۱۳۷۹». فصلنامه کتاب، دوره یازدهم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۷۹، ص. ۱۰۸-۱۱۳.